ISSN 2226-0099

Міністерство аграрної політики
та продовольства України
державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет»

Таврійський науковий вісник

Випуск 80

Херсон – 2012

УДК 630(477.72) **ISSN 2226-0099**

Рекомендовано до друку вченою радою
Херсонського державного аграрного університету
(протокол № 10 від 21.06.2012 року)

Таврійський науковий вісник: Науковий журнал. Вип. 80 - Херсон: Грінь Д.С., 2012. - 440 с.

Видається за рішенням Науково-координаційної ради Херсонської області Південного наукового центру Національної академії аграрних наук України, вченої ради Херсонського державного аграрного університету та Президії Української академії аграрних наук з 1996 року. Зареєстрований му ВАК України в 1997 році "Сільськогосподарські науки", перереєстрацію пройшов у червні 1999 року (Постанова президії ВАК № 1-05/7), у лютому 2000 року (№ 2-02/2) додатково "Економіка в сільському господарстві", у червні 2007 року (№ 1-05/6) додатково "Іхтіологія" та у квітні 2010 року "Сільськогосподарські науки" (№ 1-05/3). Свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 13534-2508 ПР від 10.12.2007 року.

Редакційна колегія:

1. Базалій В.В. - д.с.-г.н., професор, головний редактор;
2. Пилипенко Ю.В. - д.с.-г.н., професор, заст. головного редактора;
3. Федорчук М.І. - д.с.-г.н., професор, заст. головного редактора;
4. Подаков Є.С. - к.е.н., доцент, відповідальний редактор;
5. Ушкаренко В.О. - д.с.-г.н., професор, академік НААНУ;
6. Євтушенко М.Ю. - д.б.н., професор, чл.-кор. НААНУ;
7. Лавриненко Ю.О - д.с.-г.н., професор. чл.-кор. НААНУ;
8. Пелих В.Г - д.с.-г.н., професор, чл.-кор. НААНУ;
9. Андрусенко І.І. - д.с.-г.н., професор;
10. Арсан О.М. - д.б.н., професор;
11. Благодатний В.І. - д.е.н., професор;
12. Бойко М.Ф. - д.б.н., професор;
13. Вовченко Б.О. - д.с.-г.н., професор;
14. Гамаюнова В.В. - д.с.-г.н., професор;
15. Грановська Л.М. - д.е.н., професор;
16. Дєбров В.В. - д.с.-г.н., професор;
17. Кудряшов В.П. - д.е.н., професор;
18. Лимар А.О. - д.с.-г.н., професор;
19. Мармуль Л.О. - д.е.н., професор;
20. Міхеєв Є.К. - д.с.-г.н., професор;
21. Мохненко А.С. - д.с.-г.н., професор;
22. Наконечний І.В. - д.б.н., професор;
23. Нежлукченко Т.І. - д.с.-г.н., професор;
24. Орлюк А.П - д.б.н., професор;
25. Салатенко В.Н. - д.с.-г.н., професор;
26. Соловйов І.О. - д.е.н., професор;
27. Танклевська Н.С. - д.е.н., професор;
28. Філіп'єв І.Д. - д.с.-г.н., професор;
29. Ходосовцев О.Є. - д.б.н., професор;
30. Шерман І.М. - д.с.-г.н., професор;
31. Лазер ПН. - к.с.-г.н., професор
32. Морозов В.В. - к.с.-г.н., професор.

© Херсонський державний
аграрний університет, 2012

УДК 631:38

ВПЛИВ РЕСУРСОЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ РОБОТИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Федорчук О.М. *– к.е.н., доцент, Херсонський ДАУ*

Постановка проблеми. Розвиток сільського господарства України, рівень і темпи зростання виробництва, підвищення продуктивності праці значною мірою залежать від стану матеріально-технічної бази сільськогосподарських підприємств, забезпеченості кожного підприємства основними засобами, їх якісного складу і раціонального співвідношення, тобто від ресурсозабезпеченості, під якою слід розуміти, запаси і реальні потоки всіх видів технологічних факторів, що використовуються в аграрному виробництві.

Проблема раціоналізації ресурсозабезпеченості аграрного сектора України є як ніколи гострою. У нас досі домінують застарілі високовитратні технології, низькопродуктивні сорти рослин та породи тварин, переважає ручна праця, відсутня чітка система мотивацій. Через це в стані практичного занепаду перебуває вся матеріально-технічна база. Якщо і надалі її використання буде здійснюватись без оновлення (реновації), то ще через якихось 3-5 років відбудеться повний занепад.

Стан вивчення проблеми. Проблеми відродження матеріально-технічної бази аграрного виробництва та його переозброєння на новітній техніко-технологічній основі досліджуються у наукових працях Г.М. Підлісецького, Я.К. Білоуська, В.О. Питулька, В.П. Ситника, В.С. Шебаніна та ін. Проте складність і необхідність застосування системного підходу до вирішення порушених питань, який всебічно враховує аспекти механізму управління матеріально-технічними ресурсами, потребує подальших наукових і прикладних розробок у цьому напрямі.

Стабілізація і подальше ефективне функціонування агропромислового комплексу неможливе без зміцнення та заощадження його ресурсного потенціалу. Пошук шляхів і резервів зростання повинен бути спрямований на вивчення кожного виду ресурсів, обґрунтування способів планомірної заміни і комплектації відсутніх ланок, методів оцінки ресурсного потенціалу, формування його оптимальної структури і сукупного, комплексного використання.

Ресурсне забезпечення слід розглядати як систему організаційно-економічних відносин, спрямованих на оптимальне, своєчасне і ефективне забезпечення виробництва ресурсами. Скорочення обсягів валової продукції сільського господарства, зменшення посівних площ, зниження врожайності сільськогосподарських культур і продуктивності тварин зумовлені, в тому числі, недоліками у формуванні ринку матеріально-технічних ресурсів, неефективним використанням ресурсного потенціалу агропромислового комплексу [1, 3].

Гостра нестача і дефіцит ліквідних фінансових ресурсів досить відчутно впливає на ефективність управління ресурсним забезпеченням сільгосппідприємств, і в підсумку - на результати їх діяльності.

Так, через низький рівень технічного забезпечення щорічно не обробляється близько 4 млн. га орних земель, а на землях, що обробляються, вирощуються низькі врожаї. До того ж, вирощений урожай господарства нерідко не можуть зібрати. Лише подовження тривалості збирання зернових до 40—50 діб, що мало місце в останні роки, приводить до втрати 3-4 млн. т зерна, а зібране з таким запізненням зерно втрачає свою якість і з категорії продовольчого переходить у фуражне, а відтак втрачає і свою економічну вартість. Таким чином, через застарілі та малопродуктивні зернозбиральні комбайни в Україні щорічно втрачається близько 5 млн. т зерна, що еквівалентно 800 млн. дол. США.

Завдання і методика досліджень. Для ефективного економічного зростання сільського господарства доцільно забезпечити на регіональному рівні раціональне поєднання механізмів ринкового і державного регулювання системи ресурсозабезпечення сільського господарства. Відновити та забезпечити ефективність матеріально-технічної бази аграрного виробництва в сучасних умовах можливо лише на основі вдосконалення паритетних відносин у системі ресурсозабезпечення агропромислових підприємств, а також встановлення державою граничних нормативів відшкодування торгових витрат на матеріально-технічні засоби залежно від витратоємності цих товарів.

У зв'язку з цим набувають особливого значення питання щодо дослідження організаційно-економічних аспектів формування системи ресурсозабезпечення, що враховують специфіку регіонального аграрного виробництва і тенденції розвитку матеріально-технічної бази сільського господарства, а також цільове регулювання поставок засобів виробництва для АПК. Удосконалення матеріально-технічного забезпечення сільського господарства слід розглядати як найважливіший фактор підвищення ефективності аграрного виробництва.

Розробка орієнтирів і практичних пріоритетів ресурсозабезпечення регіонального аграрного виробництва в умовах перманентно виникаючих проблем розвитку викликає необхідність постійного осмислення та пошуку дієвих заходів щодо їх вирішення. Метою статті є розробка та обгрунтування стратегічних напрямів формування організаційно-економічного механізму матеріально-технічного забезпечення сільського господарства, що забезпечує підвищення ефективності функціонування АПК на рівні регіону. Методику дослідження визначила необхідність розробки науково обгрунтованих шляхів формування механізму ресурсозабезпечення сільського господарства. Багато питань, що відносяться до теорії матеріально-технічного забезпечення, ще не вирішені або представляються дискусійними. У цих умовах регресивна динаміка розвитку матеріально-технічного забезпечення в регіонах обумовлює необхідність розробок адаптованих до їх умов принципово нових теоретичних і методичних положень щодо вдосконалення системи матеріально-технічного забезпечення сільського господарства.

Результати досліджень. Важаємо, що лише створення оптимального складу машинно-тракторного парку дасть можливість уникнути непродуктивних втрат у сільськогосподарському виробництві та підвищити рівень його ефективності. Одним із найважливіших і вагомих показників виробничої експлуатації, за допомогою якого можна оцінити ресурсозабезпеченість сільсько-

господарського процесу технічними засобами виробництва, є сезонне навантаження на одну наявну фізичну одиницю техніки.

У 1990 р. у господарствах України налічувалося близько 116 тис. комбайнів (СК-5 "Нива", СК-6 "Колос", "ДОН-1500", "Єнісей"). Середній термін жнив по Україні становив 21 день, а з урахуванням ризику дощів – 17-18 днів, або 220-260 годин. У середньому за одну робочу годину жнив збирали 200 тис. т зернових або 58600 га. Площі під зерновими в Україні складали близько 15 млн. га. Нормативне сезонне навантаження в 1990 р. на комбайн СК-5 "Нива" становило 120 га (400-500 т), "ДОН-1500" – 240 га (800-1000 т). Фактично середньостатистичне навантаження на фізичний комбайн у 1990 р. сягало 138 га (близько 520 т).

За даними Мінагрополітики, у 2010 р. в середньому по Україні сезонне навантаження на один комбайн становило 270 га чи 802 т. А якщо за базу розрахунків взяти не фізичну кількість комбайнів, а кількість працездатних та укомплектованих (а це близько 79% від їх фізичної кількості), то сезонне навантаження на один комбайн складатиме відповідно 340 га чи 1010 т/сезон. При цьому з кожним роком незмінною залишається тенденція до зниження кількості сільськогосподарської техніки, а як наслідок - і до збільшення сезонного навантаження на неї із навантаженням сільськогосподарської техніки виглядає ще гірше: сезонне навантаження на один зернозбиральний комбайн у 2010 р. характеризується такими даними (табл. 1).

Як видно з наведених у табл. 1 даних, навантаження на фізичний комбайн в Україні в 1991 році становило 138 га і за останні роки зросло більш як удвічі. У Херсонській області ситуація із навантаженням сільськогосподарської техніки виглядає ще гірше: низький рівень технічного забезпечення аграрних підприємств Херсонської області привів до того, що у 2010 р. навантаження на однин зернозбиральний комбайн (при середньому по Україні 270 га) досягло – 331,6 га, тобто у 3-3,5 рази більше (при нормативі 80-100 га). До того ж, склалась тривожна тенденція стрімкого зростання цього показника.

Таблиця 1 - Навантаження на один технічний засіб в Україні та Херсонській області, га

Показники	Роки						
	1991	1996	2006	2007	2008	2009	2010
Припадає сільгоспугідь на 1 трактор, га							
Україна	67,4	71,4	103,2	90,9	96,5	111,1	89,6
Херсонська область	86,5	93,6	119	111,1	123,9	117,4	127,3
Припадає зібраної площі зернових культур на 1 зернозбиральний комбайн, га							
Україна	138,6	145,3	199,1	211,6	234,9	245,6	270,2
Херсонська область	189,2	198,5	223,2	246,3	329,6	306,5	331,6

За останніми даними у 2011 році на жнивах у Херсонській області було задіяно близько 2,5 тис. комбайнів та понад 9 тис. тракторів. Крім цього, до робіт було залучено 65 комбайнів з інших регіонів. При цьому, середнє навантаження на 1 комбайн склало 350 га.

Як засвідчують дані табл. 2., за період 1990-2010 рр. комбайновий парк Херсонської області скоротився у 2,3 рази, що зумовило збільшення сезонного

навантаження у 2,6 рази, що частково пов'язано з незначним збільшенням площ, які останніми роками відводять аграрії області під зернові.

Таблиця 2 - Парк сільськогосподарської техніки сільськогосподарських підприємств Херсонської області, (на кінець року, шт.)

Вид техніки	1991 р.	1996 р.	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.
Трактори	23,2	19,6	9,9	9,5	9,1	9	8,9
Зернозбиральні комбайни	4805	3791	2069	2016	1992	2033	2018
Кукурузозбиральні комбайни	720	567	224	203	179	156	149
Бурякозбиральні машини	380	362	70	61	52	39	33
Установки та агрегати для доїння корів	3806	2847	455	396	338	314	302

Динаміка навантаження на трактор по Херсонській області також є досить тривожною, оскільки за ці ж роки в 2,6 раз скоротився тракторний парк, що обумовило зростання навантаження на один трактор у 2-2,5 рази.

Заслуговує також на увагу порівняння показників навантаження на сільгосптехніку в Україні та в інших країнах світу (рис. 1).

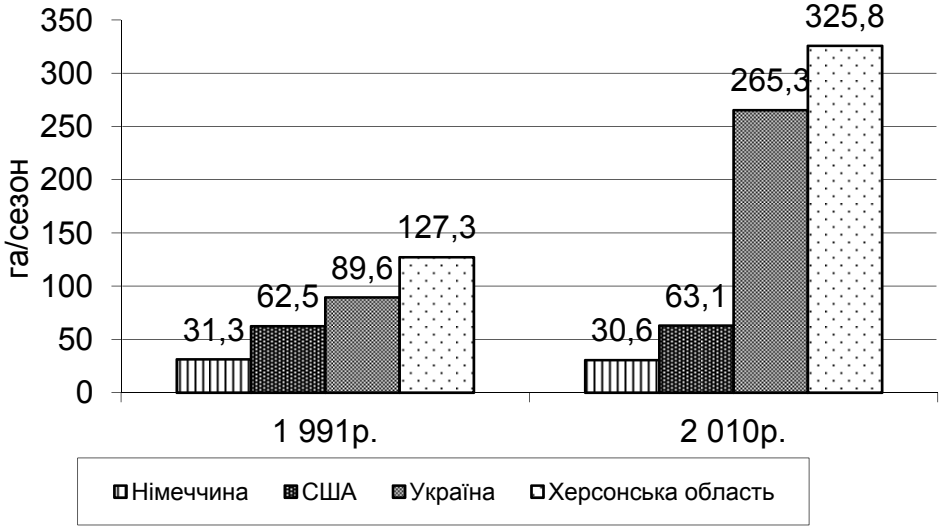

Рисунок 1. Сезонне навантаження на зернозбиральний комбайн у різних країнах світу

Як свідчать дані рис. 1, у розвинених країнах навантаження на комбайн за останні 18 років практично не змінилося, тоді як в Україні воно зросло майже у 2,4 рази, а в Херсонській області – більше, ніж в 2,3 рази. Узагалі ж, сільське господарство розвинених країн різниться високим рівнем енергозабезпеченості праці та комплексною механізацією всіх технологічних процесів. Так, для порівняння, на 100 га земельних угідь потужність тракторних двигунів складає: США – 200 к. с.; Німеччина – 540; Великобританія – 178; Франція – 277; Данія – 293; Україна – приблизно 100 л. с. Кількість комбайнів на 1000 га посівів зернових складає: США – 15; Німеччина – 28; Великобританія – 14; Франція – 16; Данія – 21; Україна – 6. До того ж, високий технічний рівень, якість

та надійність іноземних машин доповнюються різноманіттям нових моделей з більшим рівнем уніфікації. Наприклад, у США випускають 345 моделей тракторів, 42 моделі зернозбиральних та 49 – кормозбиральних комбайнів.

Щоб зменшити навантаження на сільгосптехніку, Україні на площу зернових потрібно мати 220 тис. зернозбиральних комбайнів, а порівняно з Німеччиною – близько 400 тис. Це означає, що господарства України повинні щороку отримувати щонайменше 10 тисяч комбайнів.

Якщо в 1990 р. наявним парком зернових комбайнів в Україні за одну годину збирали в середньому близько 200 тис. т зернових, то в 2010 р.– лише 50 тис. т/годину. За таких темпів, щоб зібрати 35 млн. т, жнива у 2010 році тривали 630 годин, або 2,5 місяця. Втрати врожаю від осипання через затягування строків жнив становили близько 8 млн. т, або 22% вирощеного врожаю.

Сезонне навантаження 270 га на фізичний комбайн складно оцінити у відриві від технічних характеристик, стартових і поточних показників технічного стану техніки. Сучасні зернові комбайни із п'ятиклавішним соломотрясом збирають за годину близько 2,5 га. Зміна технічного стану неминуче знизить середнє значення продуктивності за одну годину жнив. Адже із збільшенням строків експлуатації мобільної сільськогосподарської техніки її річний виробіток унаслідок фізичного та морального спрацювання, нагромадження пошкоджень і старіння знижується.

У розвинених країнах світу в міру старіння техніки сезонне навантаження знижується, що є основною причиною своєчасного оновлення машинно-тракторного парку (табл. 3).

Таблиця 3 - Сезонне навантаження на техніку залежно від її віку в США

Вік машини, років	Зернозбиральні комбайни			Сівалки (ширина захвату – до 4 м)		
	кількість	акри/год.	акри/рік	кількість	акри/год.	акри/рік
0-4	9	7,00	590	31	7,27	480
5-9	33	5,85	547	50	5,67	398
10-14	41	4,60	461	78	5,19	350
15-19	42	3,82	213	58	5,36	257

В Україні, на противагу цьому, склалась чітка тенденція, коли техніка спрацьовується, старіє, а сезонне навантаження тільки збільшується. Як уже раніше відзначалося, рівень забезпечення основними фондами - це лише підстава для того, щоб судити про їх ефективність. Насиченість виробництва застарілою і доволі зношеною технікою аж ніяк не може забезпечити вищу віддачу. Без якісних змін у матеріально-технічній базі годі й говорити про підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва[2]. Первісна вартість основних засобів аграрних підприємств області зменшилась у 3,1 рази, а залишкова – майже у 4 рази. Такий стан основних засобів свідчить про те, що наявний нині в аграрному секторі виробничий потенціал не відповідає потребам виробництва, – він морально і фізично зношений, зменшився кількісно. Понад 90% наявної техніки в області відпрацювали по одному і більше нормативних строків експлуатації, її працездатність підтримується за рахунок відновлювальних ремонтів, можливості яких з кожним роком зменшуються, а вартість зростає. Рівень технічної готовності техніки у період виконання польових робіт знизився до 80-85 проти 91-92% на початку 90-х років. Це привело до

зростання навантаження на основні типи машин, розтягування строків виконання технологічних операцій. Підвищене річне навантаження тракторів, комбайнів та інших машин прискорює їх зношування.

На фоні загальнонаціональних тенденцій руйнації матеріально-технічної бази сільського господарства машинно-тракторний парк Херсонської області вирізняється ще більшими втратами. Спостерігається катастрофічне падіння забезпеченості аграрних підприємств технікою, зокрема, тракторами – у 3,7 рази, зернозбиральними комбайнами – у 4,3 рази, вантажними автомобілями – у 2,6 рази, кукурудзозбиральними комбайнами – у 54 рази, кормозбиральними комбайнами – у 15,2 рази.

Процес ресурсного забезпечення агропромислового комплексу здійснюється технічними, постачальницькими, ремонтними, будівельними, автотранспортними, налагоджувальними підприємствами і організаціями, що мають між собою визначені організаційно-економічні зв'язки. У систему ринку матеріально-технічних ресурсів, що забезпечує агропромисловий комплекс Херсонської області, входять більш як 200 підприємств і організацій. Даний комплекс покликаний створювати загальні умови для ефективного розвитку аграрного виробництва. Однак, нормальне функціонування системи ресурсного забезпечення АПК, що існувала, зруйнувала загальноекономічна криза [5].

Без додаткових ресурсів і заходів щодо інноваційного розвитку неможливо сформувати збалансовану систему ресурсозабезпечення. Про це свідчить недостатньо укомплектований машинно-тракторний парк, високий фізичний і моральний знос техніки, низькі темпи її оновлення, слабкий рівень наукових розробок по створенню нових моделей, відсутність достатньої потужності власної бази сільгоспмашинобудування і висока питома вага імпорту сільськогосподарської техніки.

Оновлення технічного складу потребує чималих коштів, як власних, тобто аграрних підприємств, так і з боку держави. Між тим, держава з 2007 р. по суті припинила виділення коштів для компенсації банківських ставок за кредити, а також відшкодування частини витрат на придбання техніки. А аграрні підприємства за діючих цін на продукцію і ресурси не можуть розраховувати на нормальне відтворення, якщо рівень прибутковості (до вартості активів) становить 0,5-0,6 % при нормативному 12-15 % [4].

Отже, державна підтримка конче необхідна. Йдеться про регулювання цін на сільськогосподарську і промислову продукцію, підтримку сільського господарства шляхом прямої дотації (на гектар чи залежно від наявної загальної земельної площі), врегулювання заборгованості, державне фінансування розвитку соціальної сфери села.

Висновки та пропозиції. Дослідження процесу формування попиту аграрних підприємств на матеріально-технічні ресурси промислового походження дало підставу для таких висновків:

1. Серед усіх пріоритетних завдань виходу аграрного сектора України із затяжної кризи визначальне місце посідає відродження матеріально-технічної бази сільського господарства на рівні сучасних вимог.

2. Реновація матеріально-технічної бази сільського господарства пов'язана передусім із формуванням ринку матеріально-технічних ресурсів промислового походження, як основи інтенсифікації сільськогосподарського

виробництва. Критичний стан технічної бази сільського господарства залишається головною причиною низької продуктивності праці та значних втрат сільськогосподарської продукції.

3. Ресурсне забезпечення сільського господарства на рівні агрозоотехнічних вимог потребує налагодженої взаємовигідної роботи аграрних підприємств та їх партнерів по АПК – машинобудівних підприємств, промисловості по виробництву мінеральних добрив і засобів захисту рослин та тварин, сервісних структур.

4. Досі в державі відсутня технічна політика, яка б захищала інтереси аграрного виробництв. На цій основі сформувався і набрав динамічного розвитку диспаритет цін га промислові ресурси та сільськогосподарську продукцію.

5. Висока вартість матеріально-технічних ресурсів промислового походження стала головною причиною їх обмеженого надходження в сільське господарство, а звідси - і зниження продуктивності аграрного виробництва. Між тим, ресурсозабезпечення слід розцінювати як базову умову відродження аграрного виробництва і підвищення його продуктивності взагалі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Березівський П.С. Організація виробництва в аграрних формуваннях: навч. посіб. / П.С. Березівський, Н.І. Михалюк. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 560 с.
2. Дідковська Л.І. Поліпшення забезпечення матеріально-технічними ресурсами аграрного виробництва / Л.І. Дідковська // Економіка АПК. - 2010. - №9(119). - С. 131-137.
3. Економіка і організація аграрного сервісу / П.О. Мосіюк,О.В. Крисальний, В.А. Сердюк [та ін.]; за ред. П.О. Мосіюка. – К.: ІАЕ УААН, 2001. – 345 с.
4. Іванишин В.В. Інноваційне забезпечення оновлення техніко-технологічної бази підприємств АПК / В.В. Іванишин // Економіка АПК. - 2010. -№ 1.- С. 130.
5. Шебанін В.С. Системне оновлення і розвиток матеріально-ресурсного потенціалу сільського господарства (організаційно-економічні аспекти) / Шебанін В.С. - К.: ННЦ ІАЕ, 2005. - 276 с.

УДК 336.6

НАПРЯМИ ЗАЛУЧЕННЯ ЗАОЩАДЖЕНЬ НАСЕЛЕННЯ НА ФІНАНСОВИЙ РИНОК

Худолій Л.М. *– д.е.н., професор, НУБіП України*

Постановка проблеми. Сучасні ринкові умови ефективного функціонування економіки країни вимагають значних фінансових ресурсів. Труднощі на політичній на економічній арені України, тяжкі наслідки світової економічної кризи стимулюють пошук усе нових джерел інвестиційних ресурсів для стабі-

Аверчев О.В., 33
Адамень Ф.Ф., 199
Алмашова В.С., 115
Алхімова Ю.М., 208
Андрусенко І.І., 212, 219
Бавико О.Є., 248
Базалій В.В., 3, 9, 14, 20, 26
Баркарь Є.В., 179
Берднікова О.Г., 59
Беспалова Л.Є., 226
Білошкуренко Л.Д., 37
Боднар О.А., 259
Боженко А.І., 43
Божко В.Ю., 175
Бойчук І.В., 26
Бурковська А.В., 263
Василенко Н.Є., 47
Височкіна М.Ю., 380
Вожегова Р.А., 53
Галушко І.А., 179
Гамаюнова В.В., 59
Глухова Н.А., 63
Гонтар В.Т., 161
Гонтарук В.Т., 3
Горган Н.О., 68
Грабовський П.В., 72
Гусєв М.Г., 94
Деребізова О.Ю., 63
Дзюбецький Б.В., 77
Діденко С.Ю., 131
Донець А.О., 94
Єфімова Н.М., 82
Жужа О.О., 20
Жуйков О.Г., 9
Задніпряний К.О., 219
Заєць С.О., 86
Заплітний Я.Д., 77
Звягін А.Ф., 131
Іванова Н.Є., 263
Ізотов А.М., 90
Каращук Г.В., 20
Кириченко Н.В., 267
Климченко М.С., 53
Коваль С.В., 273
Коковіхін С.В., 14, 94
Кононенко В.Г., 99
Копитіна Л.П., 131
Кропивка С.Й., 183
Лавренко С.О., 99
Ларченко О.В., 26
Лебедь Д.А., 278
Лобода О.М., 283
Лучин І.С., 189
Лянзберг О.В, 231
Макуріна М.І., 288
Макуха О.В., 138
Марченко Т.Ю., 104
Медвідь А.В., 368
Минкіна Г.О., 161
Михаленко І.В., 14
Невтриніс А.В., 175
Новак О.Л., 108
Олексенко С.В., 293
Онищенко С.О., 115
Онуфран Л.І., 86
Орлюк А.П., 118
Павлов В.В., 238
Панкєєв С.В., 20
Паштецький В.С., 199
Пентилюк Р.С., 231
Петлюченко В.В., 375
Петренко В.С., 300
Пилипенко Ю.В., 243
Плугатар Ю.В., 199
Подаков Є.С., 307
Поліщук В.С., 208
Рачковський А.В., 226
Рябініна Н.П., 178
Сакун А.Ж., 314
Сакун К.В., 314
Сарапіна О.А., 321
Свириденко К.О., 192
Свириденко О.І., 192
Севрюкова С.М., 327
Сілецька О.В., 127
Сіренко Н.М., 333
Супрун О.Г., 63
Танклевська Н.С., 340
Тарасенко Б.А., 90
Тимчук С.М., 63
Усова З.В., 131
Федорчук М.І., 138
Федорчук О.М., 349
Фролов В.В., 142
Худолій Л.М., 355
Цілинко М.І., 118
Черевко Є.В., 226
Черниченко М.І., 148
Чернишова Є.О., 152, 166
Чернявська Т.А., 360
Чигринов Е.І., 192
Чинова Л.Ю., 142
Шабля О.С., 156
Шарко М.В., 368
Шахман І.О., 243
Шевченко І.В., 161
Шепель А.В., 59, 166
Ширенко В.Б., 375
Шукліна В.В., 380
Ярмак В.О., 170
Ярчук І.І., 175

ЗМІСТ

ЗЕМЛЕРОБСТВО, РОСЛИННИЦТВО, ОВОЧІВНИЦТВО ТА БАШТАННИЦТВО ... 3

Базалій В.В., Гонтарук В.Т. Особливості росту й розвитку материнських ліній соняшнику на ділянках гібридизації в умовах зрошення півдня України 3
Базалій В.В., Жуйков О.Г. Еколого-технологічне обґрунтування способу основного обробітку ґрунту при вирощуванні гірчиці білої в зоні сухого Степу 9
Базалій В.В., Коковіхін С.В., Михаленко І.В. Моделювання продукційного процесу рослин кукурудзи в умовах зрошення півдня України з використанням інформаційних технологій 14
Базалій В.В., Панкєєв С.В., Жужа О.О., Каращук Г.В. Характер прояву довжини стебла і ознак стійкості до вилягання сортів пшениці озимої залежно від фону живлення . 20
Базалій В.В., Бойчук І.В., Ларченко О.В. Принципи адаптивної селекції сортів пшениці озимої м'якої 26
Аверчев О.В. Економічна ефективність вирощування проса залежно від попередників в умовах зрошення Південного Степу України 33
Білошкуренко Л.Д. Стан виробництва насіння ріпаку і продуктів його переробки у Херсонській області 37
Боженко А.І. Селекція люцерни синьогібридної на Носівській селекційно-дослідній станції (до 100-річчя Носівської селекційно-дослідної станції) 43
Василенко Н.Є. Економічна оцінка ефективності вирощування сортів рицини 47
Вожегова Р.А., Климченко М.С. Енергетична оцінка елементів технології вирощування нових сортів рису в умовах АР Крим 53
Гамаюнова В.В., Шепель А.В., Берднікова О.Г. Формування врожайності зерна пшениці озимої залежно від режимів зрошення, удобрення та погодних умов років досліджень в умовах півдня України 59
Глухова Н.А., Деребізова О.Ю., Тимчук С.М., Супрун О.Г. Вміст цукрів у нектарі ерукових та безерукових форм ріпаку озимого 63
Горган Н.О. Фітопатологічний моніторинг і прогнозування появи пероноспорозу на насінниках цибулі ріпчастої в умовах Носівської СДС 68
Грабовський П.В. Вплив умов зволоження та фону мінерального живлення на площу асиміляційної поверхні рослин пшениці твердої озимої 72
Дзюбецький Б.В., Заплітний Я.Д. Адаптивна здатність та екологічна стабільність самозапильних ліній зародкових плазм Айодент, Лаукон та Змішана 77
Єфімова Н.М. Затоплення післяжнивних посівів проса в агромеліоративному полі рисової сівозміни як захід гарантованого отримання врожаю 82
Заєць С.О., Онуфран Л.І. Реакція різних сортів ячменю ярого на строки сівби і захист рослин у Південному Степу України 86
Ізотов А.М., Тарасенко Б.А. Ефективність застосування методу блоків при проведенні багатофакторних польових експериментів з озимою пшеницею 90
Коковіхін С.В., Гусєв М.Г., Донець А.О. Формування продуктивності ріпаку залежно від комплексного впливу агрозаходів в умовах Південного Степу України 94
Кононенко В.Г., Лавренко С.О. Формування стеблостою буркуну білого *залежно від* норми висіву та покривної культури в незрошуваних умовах півдня України 99
Марченко Т.Ю. Прояв гетерозису за ознакою «маса 1000 насінин» у гібридів сої в умовах зрошення півдня України 104
Новак О.Л. Продуктивність та водоспоживання буряків столових у післяукісних та післяжнивних посівах 108
Онищенко С.О., Алмашова В.С. Особливості дії мікроелементів бору, молібдену та препарату ризоторфін на показники родючості ґрунту після збирання гороху овочевого 115
Орлюк А.П., Цілинко М.І. Ідентифікація перспективних зразків рису на різних етапах селекційного процесу 118
Сілецька О.В. Резерви підвищення продуктивності поля старовікової люцерни в рік його розорювання 127

Усова З. В., Діденко С. Ю., Звягін А. Ф., Копитіна Л.П. Мінливість ознак структури колосу та алелей гліадинів у міжвидових гібридів за участю амфідиплоїду *aegilotriticum cylindroaestivum* 131
Федорчук М.І., Макуха О.В. Біологічні особливості росту та розвитку фенхелю звичайного в посушливих умовах Херсонської області..... 138
Фролов В.В., Чинова Л.Ю. Метод визначення відносної посухостійкості сортів дині... 142
Черниченко М.І. Продуктивність картоплі з мінібульб за різних умов зволоження ґрунту в Південному Степу України 148
Чернишова Є.О. Вплив передпосівного фону та режиму зрошення на фізичні властивості ґрунту в проміжних посівах проса й гречки 152
Шабля О.С. Методичні підходи щодо визначення конкурентоспроможності вітчизняних сортів баштанних культур 156
Шевченко І.В., Минкіна Г.О., Гонтар В.Т. Потенційні ризики культивування промислових насаджень винограду 161
Шепель А.В., Чернишова Є.О. Льон олійний як попередник круп'яних культур у проміжних посівах в умовах півдня України 166
Ярмак В.О. Прояв висоти рослин та надземної біомаси кукурудзи гібриду пако під впливом фону живлення та густоти стояння рослин..... 170
Ярчук І.І., Божко В.Ю., Невтриніс А.В. Зимостійкість ячменю озимого залежно від строків сівби, норм висіву, доз та співвідношень мінеральних добрив..... 175
Рябініна Н.П. Ефективність використання води рослинами розсадних томатів залежно від фону живлення, способу та глибини основного обробітку ґрунту за краплинного зрошення на півдні України 178

ТВАРИННИЦТВО, КОРМОВИРОБНИЦТВО, ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ПЕРЕРОБКА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ..... 184

Галушко І.А., Баркарь Є.В. Використання ентропійного аналізу для оцінки динаміки живої маси телиць голштинської породи зарубіжної селекції різних ліній 184
Кропивка С.Й. Вміст жирних кислот і фенолів у крові телиць за умов аліментарного навантаження селеном, цинком та кадмієм..... 188
Лучин І.С. Система лінійної гібридизації кролів у господарствах Прикарпаття..... 193
Чигринов Є.І., Свириденко К.О., Свириденко О.І. Удосконалення технології виробництва продукції нутріївництва 197

ЕКОЛОГІЯ, ІХТІОЛОГІЯ ТА АКВАКУЛЬТУРА..... 203

Адамень Ф.Ф., Паштецький В.С., Плугатар Ю.В., Стрельчук Л.М. Екологічна оптимізація систем захисних лісових насаджень степового Криму..... 203
Алхімова Ю.М., Поліщук В.С. Оцінка впливу розвитку кормової бази на рибопродукційні показники ставів 212
Андрусенко І.І. Моніторинг методів управління водним режимом грунтів..... 216
Андрусенко І.І., Задніпряний К.О. Ріст, розвиток та продуктивність винограду при різних способах і режимах поливу..... 223
Беспалова Л.Є., Рачковський А.В., Черевко Є.В. Рекомендації щодо виробництва ліофілізованих вірусних і бактеріальних біопрепаратів..... 230
Лянзберг О.В., Пентилюк Р.С. Рибницько-біологічні особливості вирощування посадкового матеріалу коропових риб 235
Павлов В.В. Еколого-морфологічний аналіз рослин родини *caryophyllaceae juss* флори північного Присивашшя 242
Пилипенко Ю.В., Шахман І.О., Дем'янова О.О. Оцінка екологічного стану водних ресурсів р. Інгулець..... 247

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ ... 252

Бавико О.Є. Постіндустріальна парадигма просторової організації економіки ... 252
Боднар О.А. Удосконалення системи управління соціально-економічним розвитком сільських територій ... 263
Іванова Н.Є., Бурковська А.В. Основні аспекти стратегії управління доходами сільськогосподарського підприємства ... 267
Кириченко Н.В. Проблеми впровадження інновацій у діяльність аграрних підприємств ... 271
Коваль С.В. Організація обліку інвестиційної діяльності у галузях сільського господарства ... 277
Лебедь Д.А. Наукові засади формування трудових ресурсів аграрних підприємств у сучасних умовах господарювання ... 282
Лобода О.М. Використання виробничих функцій для економічного аналізу діяльності підприємства з фіксованою кількістю землі ... 287
Макуріна М.І., Бурковська А. В. Аналітична оцінка і напрями вдосконаленя системи заробітної плати на прикладі Миколаївської області ... 292
Олексенко С.В. Сучасні підходи до оцінки конкурентоспроможності продукції фермерських господарств ... 297
Петренко В.С. Аналіз організації фінансування вітчизняної системи насінництва ... 304
Подаков Є.С. Напрями державної підтримки сільського господарства в сучасних умовах ... 311
Сакун А.Ж., Сакун К.В. Теоретичні аспекти організації обліку операційних витрат, їх визначення та оцінки ... 318
Сарапіна О.А. Аналіз основних напрямів політики управління оборотними засобами на підприємствах ... 325
Севрюкова С.М. Значення та проблеми маркетингового дослідження ринку плодоягідної продукції ... 331
Сіренко Н.М. Інвестиційні механізми інноваційного розвитку аграрного сектора економіки ... 337
Танклевська Н.С. Зарубіжний досвід функціонування систем страхування депозитів ... 344
Федорчук О.М. Вплив ресурсозабезпечення на ефективність роботи сільськогосподарських підприємств Херсонської області ... 353
Худолій Л.М. Напрями залучення заощаджень населення на фінансовий ринок ... 359
Чернявська Т.А. Поняття і сутність інформаційної безпеки та її місце в системі забезпечення транспортної безпеки України ... 364
Шарко М.В., Медвідь А.В. Критерії прийняття рішення в умовах невизначеності ... 372
Ширенко В.Б., Петлюченко В.В. Теоретичні основи управління конкурентоспроможністю сільськогосподарських кооперативів ... 379
Шукліна В.В., Височкіна М.Ю. Основні методи управління на підприємствах будівельної промисловості ... 384

Анотації ... 390
Аннотации ... 405
Abstracts ... 421

Таврійський науковий вісник

Випуск 80

Підписано до друку 30. 08. 2012 р.

Формат 70х100 1/16. Папір офсетний.
Умовн. друк. арк. 35,81. Наклад 100 прим.

Видавець Грінь Д.С.,
73033, м. Херсон, а/с № 15
e-mail: dimg@meta.ua
Свід. сер. ДК № 4094 від 17.06.2011